

WMO MAGAZINE

A portrait of Wethouder Lara de Brito, a woman with long brown hair, wearing a black high-collared jacket and large hoop earrings. She is looking directly at the camera with a slight smile. Her hands are clasped in front of her. The background is a blurred outdoor setting with colorful graffiti.

VN-verdrag geratificeerd

Welke rol kies je, Wmo-raad?

Wethouder Lara de Brito (Wageningen):

‘Ik wil directe democratie’

'Ook voor mijzelf was de vraag:
waar kan ik straks nog mijn
eigen ideeën kwijt?'

Wethouder De Brito over co-creatie in Wageningen

‘Als wij het niet kunnen, kan niemand het’

Wageningen wil de burger zoveel mogelijk invloed geven bij de invulling van het sociaal beleid. Hoe pak je dat aan? ‘We beginnen bij de vraag, niet bij het aanbod,’ zegt wethouder Lara de Brito.

Wat is Samen Wageningen?

Lara de Brito: ‘Samen Wageningen houdt in dat we bij het formuleren en invullen van ons sociaal beleid zoveel mogelijk directe invloed geven aan inwoners en aan de mensen die in Wageningen werken. We spreken ook wel van co-creatie, dus dat je samen beslist hoe je beleid eruit gaat zien. Dat betekent dat de gemeente niet toch nog het laatste woord heeft, want de gemeente is niets meer of minder dan een onderdeel van de stad. Ik denk dat directe democratie een van de belangrijkste thema's is en wordt de komende jaren.

‘Als je zoiets invoert, dan moet je het meteen goed doen: niet alleen voor kleine onderdelen van het sociaal domein, maar voor het complete domein. We kiezen dus voor een radicaal andere koers op het gebied van gezondheid, werk, jeugd, ouderen, leefbaarheid, vrijwilligerswerk, armoede, mensen met een beperking, vluchtelingen, mantelzorg en vrijetijdsbesteding. Participatie en werkgelegenheid behoren niet tot mijn portefeuille, maar alle andere onderdelen van sociaal beleid wel. In Wageningen gaat daarin jaarlijks zo'n dertig miljoen euro om.’

Hoe ontstond het idee?

‘Bij mijn aantreden halverwege 2014 heb ik meteen duidelijk kenbaar gemaakt dat “directe democratie” een van mijn pijlers zou zijn. Politieke vernieuwing dus. Voor het sociaal domein is het heel logisch om voor directe democratie te kiezen, omdat dat beleid ons allemaal raakt in ons dagelijks leven. Ik was dan ook erg content dat we er überhaupt mee mochten starten.’

Was er weerstand of koudwatervrees?

‘We moesten eerst intern mensen overtuigen. Het gaat tenslotte om een totaal andere aanpak en we hadden er geen enkele er-

varing mee. Ik wilde heel graag juist in 2014 wethouder worden omdat we als gemeente dankzij de decentralisaties nieuwe taken zouden krijgen. Dit is hét moment om het goed te doen. Het laatste wat gemeenten nodig hebben, is een wethouder die bang is om weggestuurd te worden, die niks durft. Want dan gaat er niets veranderen.

‘Het was bijzonder spannend om deze aanpak voor te stellen en er intern doorheen te krijgen. Want wanneer je als gemeenteraad groen licht geeft, dan zet je jezelf als het ware buitenspel. Je verbindt je aan de voorkant al aan een uitslag die je nog niet kent en die misschien ook niet die van je partijprogramma zal zijn. Maar de gemeenteraad durfde het aan.’

Die gemeenteraad neemt straks een besluit over het beleidskader dat tot stand is gekomen aan de hand van consultaties. Hoe voorkomt Wageningen dat de gemeenteraad op dat moment dingen alsnog wijzigt of discussies opnieuw gaat voeren?

‘Formeel heeft de raad de bevoegdheid om beleid te maken. Maar ik heb vanaf dag één aangegeven wat de consequenties zouden zijn van je committeren aan deze aanpak. Er is dan niet aan het eind nog een open ruimte om het anders te doen. Het zou heel treurig zijn als een partij in dat stadium opeens bedenkt: “We willen het toch anders gaan doen.” Daar zal geen meerderheid voor te vinden zijn. We hebben wel ingebouwd dat de gemeenteraad gedurende het proces op allerlei momenten wordt meegenomen en ook iets kan toevoegen. En aan het eind gaan we vragen: “Missen jullie nog dingen?” Op de website komt dan te staan wat er uit het proces is gekomen, wat de raad en eventueel het college hebben toegevoegd. En verder zijn er klankbordgroepen van gemeenteraadsleden die adviseren en meedenken.’

'Beladen termen als "eigen kracht" en "zelfredzaamheid" vind je in onze persberichten niet meer terug'

Waarom kan deze aanpak volgens u juist in Wageningen werken?

'De schaal van Wageningen leent zich om een radicaal andere koers te varen. Het is groot genoeg voor veel ambitie én groot genoeg om een redelijke sociale infrastructuur aan te leggen, te behouden en te onderhouden. Tegelijkertijd is Wageningen klein genoeg om de hearts and minds van de mensen te winnen, om heel veel avonden te spenderen aan het bezoeken van inwonersbijeenkomsten en met mensen te praten. Iedereen krijgt natuurlijk het landelijke nieuws mee, iedereen kent de bedragen die er bezuinigd worden en bij sommigen roept dat vragen op. Daarom ga ik heel graag naar een bijeenkomst van bijvoorbeeld de ouderenbond ANBO om uit te leggen wat wij hier in Wageningen hebben besloten, hoe het mensen zal raken en waarom dat beter is dan andere varianten. Vergeet ook niet dat Wageningen een sociaal-progressieve stad is, met een college van mijn eigen GroenLinks, Stadspartij en D66. Als wij in Wageningen deze aanpak niet tot een succes kunnen maken, dan kan niemand het. De gemeenteraad zei er wel bij: "Zorg ervoor dat je alle doelgroepen benadert, bereikt en betreft." Dat is een terechte zorg, want als je daaraan geen extra zorg besteedt, dan gebeurt het niet.'

Hoe ziet die extra zorg eruit?

'In de tweede helft van 2015 hebben we vragenlijsten uitgezet. Belangrijkste vraag: wat vinden mensen belangrijk? We lieten verschillende vragenlijsten ontwikkelen, om zoveel mogelijk doelgroepen te bereiken. Er was een vragenlijst voor mensen met een verstandelijke beperking, voor laaggeletterden, voor jongeren, voor allochtonen. En voor wie dat prettig vond, konden we ook iemand langs sturen om de vragenlijst af te nemen. Op dit moment zijn we de uitkomsten aan het analyseren.'

Wat betekent co-creatie voor uzelf als wethouder?

'Als ambtenaar en wethouder laat je iets achter, lever je iets in. Dus ook voor mijzelf was de vraag: als we kiezen voor directe democratie, waar kan ik dan mijn eigen ideeën nog kwijt?'

En? Wat is het antwoord?

'Ik heb een heel duidelijk idee van hoe de samenleving eruit zou moeten zien en wat de rol van de overheid daarin is. We hebben dat vervolgens opgelost door een reeks zomercolleges te organiseren, als cadeau voor de stad. Dat heeft heel veel moois gebracht in de stad, met hele grote opkomsten. Daar heb ik ook

gesproken. Dat was mijn podium, mijn inbreng. Als mensen daardoor geïnspireerd raken en het vervolgens meenemen en doorgeven aan anderen, prima. En zo niet, dan zij dat zo, maar dan heb ik wel op een heel andere manier een nieuwe rol vervuld, dus niet als degene die iets dicteert. Ik probeer de cultuur van "sturing van bovenaf" los te laten. Ik heb gebouwd aan een nieuwe relatie met de Wmo Adviesraad. En ook op ambtelijk niveau heb ik gezegd: "Pak de telefoon en ga bij mensen langs." Veel meer dialoog en openheid dus. En je mag het ook oneens zijn met elkaar en daarover flink doorpraten.'

Wat vonden ze binnen uw eigen partij van deze aanpak? U liep ook daar voor de troepen uit, lijkt me.

'GroenLinks stond daar redelijk open voor, ehm...'

Ik voel een 'maar' aankomen...

'Ja, er is wel een "maar". Want er zijn wel discussies geweest over de vraag hoe ver je dit doorvoert. Als het gaat over het sociale domein was er vrij veel vertrouwen dat dit goed zou gaan, hoor. Wageningen is tenslotte een progressieve stad, er zit heel veel kennis en betrokkenheid, dus dat zou wel goed komen. Maar vervolgens ging het over de bereikbaarheid van de binnenstad: moeten we dat ook via directe democratie laten regelen?'

Wat vindt u?

'Ja, als je dapper wil zijn en als je durft, dan kies je op alle gebieden voor directe democratie. Maar wat het sociaal domein betreft, was er binnen GroenLinks geen weerstand en ook binnen de gemeenteraad was er veel steun.'

Hoe neemt de gemeente burgers hierin mee?

'Door heel goed te luisteren naar waar mensen tegenaan lopen en waar ze behoefte aan hebben. Hoe je het niet doet, is zelf een leuk programma bedenken, een trainer inhuren, op de migranten af sturen, de rekening betalen en dan zeggen: "Kijk, dat hebben wij mooi geregeld!" Zo hebben we dat jarenlang gedaan in Nederland. Het is wel heel belangrijk om te weten waar behoefte aan is en hoe dingen werkelijk in elkaar zitten. Dus je begint bij de vraag, niet bij het aanbod. Dat geldt voor alles wat we doen in het sociaal domein.'

Wat doet Wageningen tegenwoordig concreet anders dan voorheen?

'Bejegening. Wij gaan anders met mensen om. Dat betekent

De Grote Kerk op de Markt in Wageningen.

dus ook dat we het eerlijk zeggen als wat iemand vraagt echt niet kan. Maar als je bereid bent om iemand gelijkwaardig en op een open manier te benaderen, dan heb je alles veranderd. Ik loop heel vaak met de uitvoerende professionals mee. Dan vraag ik: Wat doe je? Waar loop je tegenaan? Wat heb je nodig om het op een andere manier te doen?

‘Wij hebben dus ook radicaal gezegd: mensen zitten zelf aan tafel. Iedereen vragen we op de man af: wat kunnen wij voor u betekenen? Dus niet al die professionals om tafel zetten en hen vragen wat goed voor de mensen is. Alleen als de veiligheid van de kinderen in het geding is, nodigen we iemand niet aan tafel uit. Maar in alle andere situaties zou ik er zelf ook geen behoefte aan hebben dat ze het over mij zouden hebben, over mijn kind, over mijn moeder. Ik neem aan dat dat ook voor andere mensen geldt. ‘Wat we ook hebben veranderd, is ons taalgebruik. In heel Nederland vind je mooie beleidstukken met prachtige termen als “eigen kracht” en “zelfredzaamheid”. Wij hebben die beladen taal afgeschaft. Deze termen vind je in onze persberichten niet meer terug.’

Hoe noemt Wageningen het dan?

‘Ik ben zelf gecharmeerd van “eigen regie” en “autonomie”. Wat dat is waar het uiteindelijk om gaat, dat zijn de dingen die wij als overheid moeten versterken, verbeteren en verzorgen.’

Hoe gaat Samen Wageningen om met mensen die ondersteuning nodig hebben?

‘We willen geen trechter zijn als gemeente, waar iedereen zich moet melden en waar voor elke dingetje een beschikking wordt afgegeven. Dat leidt alleen maar tot controle, bureaucratie en toestanden. We hebben een sociaal loket opgericht en gevestigd

buiten het gemeentehuis. Dit “Startpunt” wordt bemensd door onze eigen Wmo-consulenten, maar ook door onder andere maatschappelijk werkers, zorgaanbieders en MEE. Het is een grote poel van twintig organisaties, met veertig organisaties die daaraan gelieerd zijn. Voor elke vraag heeft het Startpunt één telefoonnummer, één website, één balie. Er wordt niet doorverwezen naar andere plekken. Alleen voor de echt complexe casussen hebben we een apart team, dat noemen we het kernteam.’

Kunt u een voorbeeld geven van zo’n casus?

‘Er was een vrouw die met haar kinderen uit huis was gezet, wegens huurschulden en andere problemen. Het eerste dat geregeld moest worden, was een dak boven haar hoofd. Die had zij gevonden bij de Johanniteropvang. Je mag daar maximaal drie maanden verblijven, maar deze vrouw en haar twee kinderen woonden er al een jaar. Dat kostte bakken met geld, want wij kopen die crisisopvangplekken in. Wat te doen? “Hier gaan wij niet over,” zei de gemeente. De woningstichting zei: “Wij gaan niets doen, want dan scheppen we een precedent.” Wat was nu de oplossing? Het kernteam maakte een rekensom. Zij becijferden wat we met zijn allen kwijt waren, waarna we de rekening spiltsten en ieder zijn deel betaalde. Klaar. Of het rechtvaardig was, deed er even niet toe. Het ging erom dat we netto veel bespaarden én het gezin weer een perspectief konden bieden. En uiteraard zijn er nu keiharde afspraken gemaakt om nieuwe schulden te voorkomen. In het verleden gebeurde het dus dat iemand jarenlang tussen wal en schip zat. Het kernteam richt zich op dergelijke gevallen en lost ze op.’ ▲

—> Op pagina 8 en 9 leest u wat Samen Wageningen betekent voor de Wmo-raad.

Wmo-raad in tijden van co-creatie

Overbodig over vijf jaar

Wat betekent Samen Wageningen voor de Wmo-adviesraad? In 2015 werd geen enkel formeel advies uitgebracht, en over een jaar of vijf zal de Wmo-adviesraad niet meer bestaan. En dat allemaal vrijwillig, vertelt voorzitter Maarten de Gouw.

Hoe en wanneer bent u betrokken geraakt bij Samen Wageningen?

Maarten de Gouw: 'Als Wmo Adviesraad zijn wij vanaf april 2015 steeds op de hoogte gebracht van de beoogde stappen en erin meegenomen. Sindsdien zijn we zeer nauw betrokken bij Samen Wageningen. We hebben actief meegedacht. En wij moesten bedenken wat het co-creatieproces van het sociale domein voor ons betekent, want wij zijn de adviesraad van burgers die iets roept over het sociaal domein. Onze rol is niet meer dat we volop kunnen adviseren over inhoud. Want als de burgers kiezen voor A, wie zijn wij dan om te zeggen dat ze B moeten kiezen? Onze rol als inhoudelijke adviseur is dus zeer beperkt. En dus bemoeien we ons vooral met het proces. Hoe loopt het? We bespreken met de projectleider met name of het lukt om contact te krijgen met de kleinere en kwetsbare groepen burgers.'

En? Lukt dat?

'Het ziet er vooralsnog goed uit. Er wordt een grote hoeveelheid middelen ingezet. Er is in de tweede helft van 2015 een heel goed doordachte vragenlijst uitgezet, die in toon en vorm voor heel veel mensen begrijpelijk is. Er is een vertaling gemaakt van de beleidsuitgangspunten in concrete vragen aan de burger. Dat moet in 2016 leiden tot een nieuw sociaal beleid, opgesteld door gemeente en burgers samen.'

Blijft u als Wmo-adviesraad kritisch in dit proces?

'Als wij als Wmo Adviesraad het vriendje worden van de wethouder, dan moeten we acuut ophouden. Onze kritische rol behouden we dus, ja. Dat is in het proces van co-creatie soms best lastig, omdat het een heel positieve en opgaande lijn is. Als Wmo-raadslid ben je al snel geneigd te denken: "Als ik nu een kritische opmerking maak, dan klinkt dat in deze context wel heel zuur."

Op welk punt is het u gelukt kritische kanttekeningen te plaatsen?

'Dat ging met name over het bereiken van bepaalde doelgroepen. Onze zorg was en blijft het bereiken van migranten. Je kunt klassieke instrumenten inzetten om mensen te vragen waar ze behoefte aan hebben. Je kunt daarvoor innovatieve instrumenten inzetten. Maar dan nog moet je je afvragen of het wel voldoende is. Bij deze doelgroep bereik je vaak pas echt zichtbare resultaten als je het via-via aanpakt. Dat blijft voor iedereen worstelen.'

Wat is er concreet veranderd in uw aanpak als Wmo-adviesraad?

Maarten de Gouw: 'Het leuke is dat wij in 2015 geen enkel formeel advies hebben uitgebracht aan het college. We werken ons drie slagen in de rondte, hoor, maar we zijn van een formele

'Als wij het vriendje worden van de wethouder, moeten we acuut ophouden'

Maarten de Gouw: 'Als bureaucoördinator van de Koepel Wmo-raden verzette ik mij tegen veranderingsprocessen van Wmo-raden'

adviesraad veranderd in een meedenkraad. We worden geconsulteerd en we bemoeien ons veel meer met wat er speelt in de samenleving. Wij doen mee aan klankbordgroepen, meedenk-groepen en discussiegroepen. We hebben dus een veel grotere directe invloed. De klassieke angst van Wmo-raden is dat ze aan het begin geconsulteerd worden bij een beleidsontwikkeling, en aan het eind komt er een stuk uit wat ze niet wilden. Van die angst hebben wij geen last, omdat we meelopen vanaf het begin en helemaal tot het eind. Dat werkt enorm goed, want daardoor kunnen we een goede bijdrage leveren. We hebben een ontwikkeling doorgemaakt van een formele raad dicht bij de gemeente naar een raad dicht bij de samenleving met een directe lijn naar de gemeente en ambtenaren. Veel Wmo-raden raken verzeild in discussies over het feit dat ze niet worden betrokken en gehoord. Dat speelt bij ons totaal niet.'

Wordt de Wmo-adviesraad op enig moment overbodig door de invoering van co-creatie en directe democratie?

'Wat de toekomst van onze raad zelf betreft: we hebben een perspectief geschetst waarin inderdaad staat dat we uiteindelijk overbodig worden. Dat is wat we willen, zij het pas over enkele jaren. Heel wat gemeenten zeggen: "Wij gaan co-creëren, dus opheffen die raden!" Dat is te snel. Wij hebben een termijn van vijf jaar afgesproken. In die periode ontwikkelen we ons

tot een brede adviesraad van het complete sociale domein. En daarnaast krijgt Wageningen ook nog een cliëntenraad voor het sociale domein. Want de cliënten – die een afhankelijkheidsrelatie hebben met de gemeente en die de dienstverlening beleven – moeten ook hun stem kwijt kunnen. In mei 2016 moet de structuur met de brede cliëntenraad en de brede adviesraad staan. En over vijf jaar moeten wij kunnen stoppen, mits we er met elkaar van overtuigd zijn dat we de burgers een stem geven in de gemeente, als de burger de juiste positie kan innemen ten opzichte van de gemeente.'

Dat is nogal wat, jezelf afschaffen!

'Als bureaucoördinator van de Koepel Wmo-raden heb ik mij jarenlang heftig verzet tegen allerlei veranderingsprocessen van Wmo-raden, als die een gevolg waren van bezuinigingen, of als ze een poging waren om burgers de mond te snoeren, of als ze voortkwamen uit kortzichtigheid. Maar hier in Wageningen zit er een gedachte achter. De burger wordt serieus genomen. Burgers krijgen door de decentralisering meer en meer te maken met hun gemeente. Dat is op zich goed, maar dan moeten die burgers ook een positie krijgen ten opzichte van hun gemeente. Als dat lukt, als alle burgers eenmaal automatisch een plek hebben verworven in de totstandkoming van beleid, als ambtenaren hen automatisch erbij betrekken, dan kunnen wij ophouden te bestaan. Maar niet eerder.' ▲